

EUROOPA KOHTU OTSUS (esimene koda)

17. veebruar 2011 *

Kohtuasjas C-283/09,

mille ese on EÜ artikli 234 alusel Sąd Rejonowy dla Warszawy Śródmieścia (Poola)
17. juuli 2009. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse
23. juulil 2009, menetluses

Artur Weryński

versus

Mediatel 4B spółka z o.o.,

EUROOPA KOHUS (esimene koda),

koosseisus: koja esimees A. Tizzano, kohtunikud J.-J. Kasel, A. Borg Barthet, M. Ilešič
ja M. Berger (ettekandja),

* Kohtumenetluse keel: poola.

kohtujurist: J. Kokott,
kohtusekretär: ametnik K. Malacek,

arvestades kirjalikus menetluses ja 1. juuli 2010. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades kirjalikke märkusi, mille esitasid:

- Poola valitsus, esindajad: M. Dowgielewicz ja M. Arciszewski ning A. Siwek,
- Tšehhi valitsus, esindaja: M. Smolek,
- Saksamaa valitsus, esindaja: J. Möller,
- Iirimaa, esindaja: D. O'Hagan, keda abistas *barrister* M. Noonan,
- Soome valitsus, esindaja: A. Guimaraes-Purokoski,

– Euroopa Komisjon, esindajad: A.-M. Rouchaud-Joët ja K. Herrmann,

olles 2. septembri 2010. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

- ¹ Käesolev eelotsusetaotlus puudutab nõukogu 28. mai 2001. aasta määruse (EÜ) nr 1206/2001 liikmesriikide kohtute vahelise koostöö kohta tõendite kogumisel tsiviil- ja kaubandusajades (EÜT L 174, lk 1; ELT eriväljaanne 19/04, lk 121) tõlgendamist.
- ² Taotlus on esitatud A. Weryński ja tema endise tööandja Mediatel 4B spółka z o.o. vahelises kohtuvaidluses ja puudutab sisuliselt küsimust, kas taotluse saanud kohus võib seada tunnistaja ülekuulamise tingimuseks tunnistajale makstava hüvitise tasumise taotluse esitanud kohtu poolt.

Õiguslik raamistik

Määrus nr 1206/2001

- 3 Määruse nr 1206/2001 eesmärk on kehtestada meetmed kohtute koostöö kohta tsiiviilasjades; need meetmed on kohaldatavad kõikides liikmesriikides, välja arvatud Taani Kuningriik, nagu on märgitud määruse artikli 1 lõikes 3. Selles osas asendab see määrus 18. märtsil 1970. aastal Haagis sõlmitud konventsiooni kaubandus- või tsiiviilasjades välismaal tõendite kogumise kohta (edaspidi „Haagi konventsioon”), millele viitab määruse nr 1206/2001 põhjendus 6.
- 4 Määruse 1206/2001 põhjenduses 21 sedastatakse, et Iirimaa on Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Ühenduse asutamislepingule lisatud Ühendkuningriigi ja Iirimaa seisukohta piirikontrolli-, varjupaiga- ja sisserändepoliitika suhtes ning samuti õigus- alase koostöö kohta tsiiviilasjades ja politseikoostöö suhtes käsitleva protokoll artikli 3 kohaselt teatanud, et soovib käesoleva määruse vastuvõtmisel ja rakendamisel osaleda.
- 5 Määruse nr 1206/2001 põhjendused 2, 7, 8, 10, 11 ja 16 sätestavad:

„(2) Siseturu nõuetekohaseks toimimiseks tuleks kohtutevahelist koostööd tõendite kogumisel tõhustada, eelkõige lihtsustada ja kiirendada.

[...]

- (7) Kuna liikmesriigi kohtus päevakorras olevates tsiviil- ja kaubandusajades otsuse tegemiseks on tihti oluline koguda tõendeid mõnes teises liikmesriigis, ei või ühenduse tegevus piirduda nõukogu 29. mai 2000. aasta määruse (EÜ) nr 1348/2000 (tsiviil- ja kaubandusajade kohtu- ja kohtuväliste dokumentide Euroopa Liidu liikmesriikides kätteandmise kohta; [EÜT L 160, lk 37, ELT eriväljaanne 19/01, lk 227]) reguleerimisalasse kuuluva tsiviil- ja kaubandusajade kohtu- ja kohtuväliste dokumentide edastamisega. Selleks tuleb jätkata liikmesriikide kohtute vahelise koostöö tõhustamist tõendite kogumisel.
- (8) Tsiviil- ja kaubandusajade kohtumenetluse tõhususe tagamiseks peab tõendite kogumise taotluste edastamine ja rahuldamine toimuma liikmesriikide kohtute vahel otse ja võimalikult kiirel viisil.

[...]

- (10) Tõendite kogumise taotlus tuleks rahuldada kiiresti. Kui taotlust ei ole võimalik rahuldada 90 päeva jooksul alates päevast, kui taotluse saanud kohus taotluse kätte sai, peaks kõnealune kohus teatama sellest taotlevale kohtule, tuues ära põhjused, mis taotluse kiiret rahuldamist takistasid.
- (11) Käesoleva määruse tõhususe tagamiseks tuleks tõendite kogumise taotluse rahuldamisest keeldumise võimalus rangelt piiritleda erandolukordadega.

[...]

(16) Taotluse rahuldamine vastavalt artiklile 10 ei tohiks kaasa tuua maksude või kulude tasumise nõuet. Kui taotluse saanud kohus tasumist siiski nõuab, ei peaks ekspertidele ja tõlkidele makstud tasusid ning artikli 10 lõigete 3 ja 4 kohaldamisega seotud kulusid tasuma kõnealune kohus. Sellisel juhul peab taotleja kohus võtma vajalikud meetmed viivitamatu tasumise tagamiseks. Kui on vajalik eksperdi hinnang, võib taotluse saanud kohus nõuda taotlevalt kohtult enne taotluse rahuldamist kulude katmiseks piisava tagatise esitamist või ettemaksu tasumist.”

6 Määruse nr 1206/2001 artikkel 10, mis sisaldab üldsätteid taotluse rahuldamise kohta, näeb ette:

„1. Taotluse saanud kohus rahuldab taotluse viivitamata ja hiljemalt 90 päeva jooksul alates taotluse vastuvõtmisest.

2. Taotluse saanud kohus rahuldab taotluse vastavalt oma liikmesriigi õigusaktidele.

3. Taotleja kohus võib lisa toodud vormi A kasutades nõuda taotluse rahuldamist vastavalt oma liikmesriigi õigusaktidega ettenähtud erimenetlusele. Taotluse saanud kohus peab selle nõude täitma, välja arvatud juhul, kui kõnealune menetlus ei vasta taotluse saanud liikmesriigi õigusaktidele või kui esinevad märkimisväärsed praktilised raskused. Kui taotluse saanud kohus ühel nimetatud põhjustest kõnealusele nõudele ei vasta, teatab ta sellest taotlevale kohtule, kasutades lisa toodud vormi E.

4. Taotleval kohus võib nõuda, et taotluse saanud kohus kasutaks tõendite kogumisel sidetehnoloogiat, eelkõige video- ja telekonverentse.

Taotluse saanud kohus peab sellise nõude täitma, välja arvatud juhul, kui see ei vasta taotluse saanud liikmesriigi õigusaktidele või kui esinevad märkimisväärsed praktilised raskused.

Kui taotluse saanud kohus ühel nimetatud põhjustest kõnealusele nõudele ei vasta, teatab ta sellest taotlevale kohtule, kasutades lisas toodud vormi E.

Kui taotleval või taotluse saanud kohtul ei ole juurdepääsu eespool nimetatud tehnilistele vahenditele, võivad kohtud need kättesaadavaks teha kahepoolse kokkuleppe alusel.”

7 Määruse nr 1206/2001 artikkel 14 on sõnastatud järgmiselt:

„1. Isiku ülekuulamise taotlust ei rahuldata, kui asjaomane isik apelleerib õigusele tunnistuse andmisest keelduda või tunnistuste andmise keelule:

a) taotluse saanud kohtu liikmesriigi õigusaktide alusel; või

- b) taotleva kohtu liikmesriigi õigusaktide alusel ja kui selline õigus on täpsustatud taotluses või selle on taotluse saanud kohtu nõudmisel kinnitanud taotlej kohus.

2. Lisaks lõikes 1 sätestatud põhjustele võib taotluse rahuldamisest keelduda ainult juhul, kui:

[...]

- d) artikli 18 lõike 3 kohaselt nõutav tagatis ei ole esitatud või ettemaks tasutud 60 päeva jooksul alates hetkest, kui taotluse saanud kohus sellist tagatist või ettemaksu nõudis.

[...]”

- 8 Määruse nr 1206/2001 artikkel 18 on sõnastatud järgmiselt:

„1. Taotluse rahuldamine vastavalt artiklile 10 ei too kaasa maksude või kulude tasumise nõuet.

2. Kui taotluse saanud kohus seda siiski nõuab, tagab taotlej kohus järgmiste kulude viivitamatu tasumise:

- ekspertidele ja tõlkidele makstud tasud ja

- artikli 10 lõigete 3 ja 4 kohaldamisel tekkinud kulud.

Poolte kohustusi neid tasusid või kulusid tasuda reguleerivad taotleva kohtu liikmesriigi õigusaktid.

3. Kui on vajalik eksperdi hinnang, võib taotluse saanud kohus nõuda enne taotluse rahuldamist taotlevalt kohtult nõutavate kulude katmiseks piisava tagatise esitamist või ettemaksu tasumist. Kõikidel muudel juhtudel ei või tagatise esitamist või ettemaksu tasumist seada taotluse rahuldamise tingimuseks.

Tagatise esitavad või ettemaksu tasuvad pooled, kui see on ette nähtud taotleva kohtu liikmesriigi õigusaktidega.”

Haagi konventsioon

- 9 Haagi konventsiooni eesmärk on suurendada kohtute vastastikuse koostöö tõhusust tsiviil- või kaubandusajades.
- 10 Haagi konventsiooni artikkel 14 sätestab:

„Õigusabitaotluse täitmisega seotud makse või kulusid ei hüvitata.

Taotluse saanud riigil on õigus nõuda taotluse esitanud riigilt ekspertidele ja tõlkidele makstud tasu ning taotleva riigi poolt artikli 9 lõike 2 kohaselt taotletud erimenetluse rakendamisest tulenevate kulude hüvitamist.

Kui taotluse saanud asutus ei saa taotlust täita põhjusel, et tema riigi õiguse alusel on pooled ise kohustatud tööendeid koguma, määrab ta pärast taotluse esitanud asutuselt nõusoleku saamist selleks sobiva isiku. Nõusolekut taotledes teeb õigusabitaotluse saanud asutus teatavaks sellisest täitmisest tulenevad ligikaudsed kulud. Nõusoleku andmisega kohustub taotlev asutus hüvitama tekkivad kulud. Nõusolekut andmata ei ole taotleval asutusel kulude hüvitamise kohustust.”

Siseriiklik õigus

- 11 Ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (28. juuli 2005. aasta seadus kohtukulude kohta tsiviilasjades, muudetud kujul; *Dziennik Ustaw*, edaspidi „*Dz. U.*”, 2005, nr 167, akt 1398) artikkel 85 võimaldab tunnistajal taotleda kohtusse ilmumise seotud kulude hüvitamist.

- 12 Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 lutego 2007 r. Regulamin urzędowania Sądów powszechnych (justiitsministri 23. veebruari 2007. aasta määrus üldkohtute korralduse kohta; *Dz. U.* 2007, nr° 38, akt 249) artikli 101 lõige 4, mis näeb

ette taotluse saanud kohtu ja taotleva kohtu vahelise arveldamise põhimõtted, on sõnastatud järgmiselt:

„Juhul kui taotluse saanud kohus määrab menetluses osalenud isikutele hüvitise või reisikulude hüvitamise, tuleb need välja maksta kulude katteks tehtud ettemaksuga, ettemaksu puudumise korral tuleb need kanda riigi eelarvevahenditest; viimasel juhul tuleb tõendite kogumisel esitada taotlus nende kulude hüvitamiseks taotleva kohtu poolt vastavalt erisätetes esitatud kulude kindlaksmääramise tingimustele.”

- 13 Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 stycznia 2002 r. w sprawie szczególnych czynności sądów w sprawach z zakresu międzynarodowego postępowania cywilnego oraz karnego w stosunkach międzynarodowych (justiitsministri 28. jaanuari 2002. aasta määrus teatavate eriliste kohtutoimingute kohta rahvusvahelises tsiviil- ja kriminaalmenetluses rahvusvahelistes suhetes; *Dz. U* 2002, nr 17, akt 164) artikli 53 alusel on õigusabiga seotud kulud kehtestatud Poola zlottides. Need kulud kannab riigikassa. Pärast taotluse rahuldamist nõuab kohus kulude hüvitamist Poola vääringus või konverteeritavas valuutas summas, mis võrdub Poola vääringus väljendatud summaga. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul nende kulude hüvitamist ei nõuta, kui rahvusvaheline konventsioon näeb ette tasuta õigusabi.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimus

- 14 A. Weryński esitas oma endise tööandja Mediatel 4B spółka z o.o. peale kaebuse Sąd Rejonowy dla Warszawy Śródmieście konkurentsikeeldu puudutava lepingu alusel tasumisele kuuluva kahjuhüvitise asjas.

- 15 Nimetatud menetluse raames taotles eelotsusetaotluse esitanud kohus 6. jaanuaril 2009 Iirimaa Dublin Metropolitan District Courtilt määruse nr 1206/2001 alusel tunnistaja ülekuulamist. Ent taotluse saanud kohus seadis tunnistaja ülekuulamise tingimuseks Iiri õiguse kohaselt tunnistajale hüvitatavate kulude katteks 40 euro suuruse ettemaksu tasumise. Ta esitas 12. jaanuari 2009. aasta kirjas Poola kohtule nimetatud summa tasumise nõude.
- 16 Eelotsusetaotluse esitanud kohus vaidlustas selle nõude põhjendatuse.
- 17 Poola ja Iiri keskasutustele määruse nr 1206/2001 artikli 3 alusel saadetud kaebus, milles kohustati leidma lahendusi tõendite kogumise taotluse esitamisel tekkivatele probleemidele, ei andnud mingit tulemust.
- 18 Taotluse saanud kohtu ja Iiri keskasutuse sõnul ei puuduta määruse nr 1206/2001 artikli 18 lõikes 1 märgitud keeld nõuda maksude tasumist tunnistajatele maksmisele kuuluvaid hüvitisi. Iiri õiguse kohaselt on tunnistajatel õigus kulude hüvitamisele. Antud asjas neil on see õigus, kuna vastavalt nimetatud määruse artikli 10 lõikele 2 reguleerivad tunnistuse saamist taotluse saanud kohtu liikmesriigi õigusaktid. Kuna nimetatud määruse artikli 18 lõiked 2 ja 3 ei sisalda ühtki sätet tunnistajatele makstavate hüvitiste tasumise kohta, võib taotluse saanud kohus nõuda taotlevalt kohtult sellise hüvitise tasumist. Iiri keskasutus tugineb Inglismaal ja Wales'is kasutatavale praktikale.

19 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et taotluse saanud kohtu ja liri keskasutuse seisukoht ei ole põhjendatud.

20 Eelotsusetaotluse esitanud kohus on arvamusel, et määruse nr 1206/2001 artikli 18 lõigete 1 ja 2 sõnasõnaline analüüs võimaldab tuvastada, et mis tahes „maksude või kulude tasumise” nõude üldisest keelust on lubatud üksnes kolm erandit. Üldreeglinas ei kohaldata selle määruse artikli 10 lõiget 2 taotluse saanud ja taotleva kohtu vahelistele suhetele. Arvestades sellist asjade seisu, ei kohaldata seda sätet antud juhtumi puhul, kuigi liri õigus näeb ette kohustuse nõuda taotlevalt kohtult tunnistajale hüvitise maksmist, sest lähtuda tuleb ühenduse õiguse ülimuslikkuse põhimõttest. Jättes kõrvale ekspertidele ja tõlkidele makstavad tasud ning taotleva kohtu nõudel läbi viidava erimenetlusega (nimetatud määruse artikli 10 lõige 3) või sidetehnoloogia kasutamisega seotud (sama määruse artikli 10 lõige 4) kulud, ei ole võimalik taotlevalt kohtult nõuda maksude või kulude tasumist.

21 Neil asjaoludel otsustas Sąd Rejonowy dla Warszawy Śródmieścia menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas [määruse nr 1206/2001] alusel on taotluse saanud kohtul õigus nõuda taotlevalt kohtult ettemaksu ülekuulatud tunnistajale tasumisele kuuluva hüvitise maksmiseks või makstud hüvitise tasumist, või tuleb tal see hüvitis maksta oma rahalistest vahenditest?”

Euroopa Kohtu pädevus ja eelotsusetaotluse vastuvõetavus

- 22 Euroopa Komisjon väljendab kahtlusi seoses Euroopa Kohtu pädevuse ja eelotsusetaotluse vastuvõetavusega.
- 23 Ta juhib Euroopa Kohtu tähelepanu asjaolule, et esiteks võib eelotsusetaotluse esitanud kohtu otsuseid edasi kaevata ja et EÜ artikli 68 lõike 1 alusel võivad üksnes need siseriiklikud kohtud, kelle otsuste peale ei saa siseriikliku õiguse alusel edasi kaevata, pöörduda eelotsusetaotluse saamiseks Euroopa Kohtu poole, et viimane tõlgendaks ühenduse institutsioonide võetud õigusakte EÜ asutamislepingu IV jaotise „Viisa-, varjupaiga-, sisserände- ja muu isikute vaba liikumisega seotud poliitika” alusel.
- 24 Ta leiab teiseks, et määruse nr 1206/2001 tõlgendamist puudutav küsimus ei ole põhikohtuasja lahendamiseks vajalik ja see puudutab kohtute haldustegevust. Järelikult ei vasta see küsimus eelotsuse küsimuste vastuvõetavuse valdkonnas kohtupraktikas esitatud nõuetele.
- 25 Kuigi need küsimused ei ole tegelike erandite ese, kaalub Euroopa Kohus võimalust käsitleda neid omal algatusel.
- 26 Mis puudutab Euroopa Kohtu võimalikku pädevuse puudumist, siis tuleb meenutada, et eelotsusetaotlus puudutab määrust nr 1206/2001, mis on vastu võetud EÜ artikli 61 punkti c ja artikli 67 lõike 1 alusel, mis kuuluvad EÜ asutamislepingu IV jaotisse.

- 27 Eelotsusetaotlus esitati Euroopa Kohtule 23. juulil 2009, s.o. enne Lissaboni lepingu jõustumist. Sel kuupäeval kehtinud EÜ artikli 68 kohaselt tuleb välja selgitada, kas eelotsusetaotluse esitanud kohut võib käsitleda kui viimase astme kohut.
- 28 Siiski tuleb märkida, et EÜ artikkel 68 on alates 1. detsembrist 2009 tunnistatud kehtetuks. Lissaboni lepinguga langes ära eelotsusetaotluse esitamise õigusele EÜ artikli 68 lõikes 1 sätestatud piirang, ilma et seda oleks millegagi asendatud. Eelotsusetaotluse suhtes, mis puudutab viisa-, varjupaiga-, sisserände- ja muud isikute vaba liikumisega seotud poliitikat käsitlevate õigusaktide tõlgendamist, kohaldatakse nüüd ELTL artikli 267 üldsätteid eelotsusetaotluse esitamise kohta. Seetõttu kohaldatakse ELTL artiklit 267 ka määrust nr 1206/2001 puudutavate taotluste raames.
- 29 Järelikult, võttes arvesse Lissaboni lepinguga laiendatud eelotsusetaotluste esitamise õigust, on esimese astme kohtutel nüüd samuti õigus esitada neid taotlusi juhul, kui kõne all on EÜ asutamislepingu IV jaotise valdkonnas vastu võetud õigusaktid.
- 30 ELTL artikliga 267 taotletav eesmärk luua Euroopa Kohtu ja siseriiklike kohtute vaheline tõhus koostöö ning menetlusökonoomia põhimõtte räägivad selle kasuks, et alama astme kohtute eelotsusetaotlused, mis saabusid Euroopa Kohtusse üleminekuajal vahetult enne Lissaboni lepingu jõustumist ja mida arutatakse Euroopa Kohtus alles pärast Lissaboni lepingu jõustumist, tuleb lugeda vastuvõetavaks. Taotluste vastuvõetamatus tõttu tagasilükkamine viiks lihtsalt selleni, et vahepeal eelotsusetaotluse esitamise õiguse saanud kohus esitab sama eelotsuse küsimuse veel kord, millega kaasneb märkimisväärne täiendav halduskulu ja menetluse asjatu pikenemine põhikohtuasjas.

- 31 Seega tuleb lähtuda põhimõttest, et Euroopa Kohtul oli alates 1. detsembrist 2009 pädevus vastu võtta eelotsusetaotlus kohtult, mille otsuste peale võib siseriikliku õiguse alusel edasi kaevata, ja seda isegi juhul, kui taotlus on esitatud enne nimetatud kuupäeva.
- 32 Järelikult tuleb sedastada, et isegi juhul, kui käesolev eelotsusetaotlus selle esitamise hetkel ei vastanud EÜ artikli 68 lõikes 1 esitatud nõuetele, kõrvaldas selle rikkumise asjaolu, et nimetatud säte tunnistati kehtetuks ja Euroopa Kohtu pädevust laiendati.
- 33 Neil asjaoludel tuleb märkida, et Euroopa Kohus on pädev eelotsusetaotlust käsitlema.
- 34 Esimese küsimuse puhul, mis puudutab komisjoni väidet vastuvõetamatuse kohta asjaolu tõttu, et määruse nr 1206/2001 tõlgendamine ei ole põhikohtuasja lahendamiseks vajalik, tuleb meenutada, et eeldades liikmesriigi kohtu esitatud eelotsuse küsimuste asjakohasust, võib neile vastamast keelduda vaid siis, kui on ilmne, et neis küsimustes osutatud Euroopa Liidu õiguse tõlgendusel ei ole mingit seost põhikohtuasja esemega (vt eelkõige 16. juuni 2005. aasta otsus kohtuasjas C-105/03: Pupino, EKL 2005, lk I-5285, punkt 30, ja 28. juuni 2007. aasta otsus kohtuasjas C-467/05: Dell’Orto, EKL 2007, lk I-5557, punkt 40).
- 35 Seega tuleb uurida, kas Euroopa Kohtule esitatud küsimus on vajalik selleks, et eelotsusetaotluse esitanud kohus saaks „teha otsuse” ELTL artikli 267 lõike 2 mõttes.

- 36 Siinkohal tuleb kõigepealt märkida, et küsimuses otsitakse vastust sellele, kas taotlev kohus on kohustatud kandma teatud kulusid, mis on seotud taotluse saanud kohtu poolt tunnistaja ülekuulamisega.
- 37 Teiseks tuleb märkida, et Poola valitsus täpsustas kohtuistungil, et vastavalt taotleva kohtu taotlusele kuulati tunnistaja küll üle, kuid alles pärast seda, kui nimetatud kohus oli 28. aprillil 2009 tasunud 40 eurot, mida nõudis taotluse saanud kohus. Selle summa maksmist kinnitas ka Iirimaa valitsus oma kirjalikes märkustes.
- 38 Kuigi hoolimata viidatud maksest ja tunnistaja ülekuulamisest on esitatud küsimus jätkuvalt asjakohane nimetatud ettemaksu õigusliku aluse ja eelkõige nimetatud makse võimaliku tagasimaksmise osas juhul, kui see osutub alusetult makstuks, ei mõjuta vastus sellele küsimusele siiski otseselt A. Weryński ja Mediatel 4B spółka z o.o. vahelise kohtuvaidluse lahendit, mis puudutab hüvitise maksmist mittekonkureerimise klausli alusel.
- 39 Nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 36 on märkinud, tuleb tõdeda, et enamik määruse nr 1206/2001 tõlgendamist puudutavatest küsimustest, mis käsitlevad tõendite kogumist, on põhikohtuasjaga seotud üksnes kaudselt. Kui küsimuse asjakohasusele esitada liiga suuri nõudeid, siis oleks määruse tõlgendamine eelotsusetaotluse esitamise teel paljudel juhtudel tõkestatud.
- 40 Selles osas tuleb arvestada vajadusega selgitada küsimust, mis takistas kohtute vahelist koostööd ja mis – kuivõrd takistust pole kõrvaldatud – seda endiselt takistab. Põhikohtuasjas ei suutnud asjaomaste liikmesriikide kohtud ega Poola ja Iiri

keskasutused jõuda lahenduseni. Sellises olukorras võimaldab ainult Euroopa Kohtu otsus määrusel nr 1206/2001 täita tõhusalt oma ülesannet aidata lihtsustada ja kiirendada kohtumenetlusi tsiviil- või kaubandusajades.

- 41 Niisiis selleks, et vältida mitme menetlust puudutava küsimuse, eriti määruse nr 1206/2001 kohaldamise raames tekkivate küsimuste käsitlemist vastuvõetamatuna ja nii, et need ei saa olla Euroopa Kohtu tõlgendamise ese, tuleb mõistet „otsust tege-ma” ELTL artikli 267 mõttes tõlgendada laiemalt.
- 42 Seda mõistet tuleb seega käsitleda nii, et see hõlmab tervikuna kogu menetlust, mille tulemusel teeb eelotsusetaotluse esitanud kohus otsuse, selleks et Euroopa Kohtul oleks võimalus tõlgendada kõiki liidu õiguse menetlusnorme, mida eelotsusetaotlu-se esitanud kohus peab oma otsuse tegemisel kohaldama. Teisisõnu hõlmab nime-tatud mõiste kogu kohtuotsuse loomise protsessi, sealhulgas kõiki menetluskulude küsimusi.
- 43 Mis puudutab eelotsusetaotluse väidetava vastuvõetamatuse teist põhjust, siis märgib komisjon, et eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimus käsitleb selle kohtu halduste-gevust, nimelt liikmesriikide kohtute vahelist koostööd tõendite kogumisel tsiviil- või kaubandusajades. See küsimus ei käsitle seega nimetatud kohtu õigusemõistmise alaste ülesannete täitmist. Komisjon rõhutab asjaolu, et antud juhul tegutseb eelotsu-setaotluse esitanud kohus kui avaliku halduse asutus selles osas, mis puudutab teise liikmesriigi kohtu poolt tõendite kogumise taotluse rahuldamise kulude küsimust.

- 44 Siinkohal tuleb märkida, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on siseriiklikel kohtutel õigus Euroopa Kohtu poole pöörduda üksnes juhul, kui nendes kohtutes on vaidlus pooleli ja kui nendel kohtutel on palutud langetada otsus menetluses, mille lõpptulemuseks on kohtuotsus (vt eelkõige 22. jaanuari 2002. aasta määrus kohtuasjas C-447/00: Holto, EKL 2002, lk I-735, punkt 17, ja 12. augusti 2008. aasta otsus kohtuasjas C-296/08 PPU: Santesteban Goicoechea, EKL 2008, lk I-6307, punkt 40).
- 45 Kuigi on tõsi, et liikmesriigi kohtute vaheline koostöö tõendite kogumise valdkonnas ei lõpe alati kohtuotsuse tegemisega, on tunnistaja ülekuulamine sellises kohtus nagu antud asjas siiski toiming, mida tehakse kohtumenetluse raames ja selle eesmärk on kohtuotsuseni jõudmine. Ülekuulamisega kaasnevate kulude kandmise küsimus on selle menetluse üks osa. Seega on eelotsuse küsimuse ja eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesannete vahel otsene seos.
- 46 Kuna ükski võimalikest vastuvõetamatuse põhjustest ei leidnud kinnitust, tuleb eelotsusetaotlus lugeda vastuvõetavaks.

Eelotsuse küsimus

- 47 Eelotsusetaotluse esitanud kohus küsib sisuliselt seda, kas tal on kohustus tasuda taotluse saanud kohtus ülekuulatud tunnistaja kantud kulud, mis on tehtud kas siis ettemaksu või kulude tasumise teel.

- 48 Tuleb märkida, et määruse nr 1206/2001 artikli 1 lõike 1 alusel kuuluvad põhikohtuasja asjaolud, millistel ühe liikmesriigi kohus palub teise liikmesriigi pädeval kohtul koguda tõendeid, nimetatud määruse kohaldamisalasse. Tunnistaja ülekuulamine taotluse esemena on sõnaselgelt nimetatud artikli 4 lõike 1 punktis e.
- 49 Määruse nr 1206/2001 artikli 10 lõike 2 kohaselt rahuldab taotluse saanud kohus taotluse vastavalt oma liikmesriigi õigusaktidele. Iiri õiguse kohaselt on tunnistaja kohustatud ilmuma kohtusse ütluste andmiseks vaid siis, kui seeläbi tekkivad transpordikulud (*viaticum*) talle eelnevalt hüvitatakse. Küsimus on selles, kas kohustus tasuda nimetatud hüvitis lasub taotluse saanud kohtul või taotleval kohtul.
- 50 Esmalt tuleb selgitada küsimust, kas taotlev kohus oli kohustatud tasuma taotluse saanud kohtule ettemaksu tunnistajale määratud hüvitisena ja seetõttu, kas taotluse saanud kohtul oli õigus keelduda tunnistaja ülekuulamisest seni, kuni taotlev kohus on nimetatud ettemaksu tasunud.
- 51 Taotluse tagasilükkamise põhjused on sätestatud määruse nr 1206/2001 artiklis 14. Artikli lõike 2 punktis d on sätestatud juhtum, mil ei ole esitatud sama määruse artikli 18 lõike 3 kohaselt nõutavat tagatist või tasutud sama lõike kohaselt nõutavat ettemaksu. Viimati nimetatud sätte kohaselt võib ettemaksu nõuda eksperdi hinnangu andmisega seotud kulude katteks. Ettemaksu nõudmist tunnistaja ülekuulamiseks ei ole selles ette nähtud.

- 52 Nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 45 märkis, oleks tunnistajale makstava hüvitise tasumise seadmine taotluse rahuldamise tingimuseks määruse nr 1206/2001 artikliga 14 kooskõlas üksnes siis, kui selles artiklis sisalduv keeldumise põhjuste loetelu ei oleks mitte ammendav, vaid üksnes näitlik.
- 53 Sellega seoses tuleb märkida, et määruse nr 1206/2001 artikli 14 lõike 2 sõnastus räägib sellisele tõlgendusele vastu. See säte näeb nimelt ette, et lisaks nimetatud artikli lõikes 1 sätestatud põhjustele „võib taotluse rahuldamisest keelduda ainult” teatud juhtudel. Lisaks rõhutab määruse nr 1206/2001 põhjendus 11, et selle määruse tõhususe tagamiseks tuleks tõendite kogumise taotluse rahuldamisest keeldumise võimalus rangelt piiritleda. Sellest nähtub, et taotluse rahuldamisest keeldumise põhjused on ammendavalt loetletud nimetatud määruse artiklis 14.
- 54 Taotluse saanud kohtul ei ole seega õigust seada tunnistaja ülekuulamise tingimuseks ettemaksu tasumist tunnistajale makstava hüvitise katteks. Taotlev kohus ei olnud seega kohustatud niisugust ettemaksu tasuma.
- 55 Teiseks tuleb kontrollida, kas taotluse saanud kohus võis nõuda, et taotlev kohus tasub tunnistajale makstava hüvitise.
- 56 Määruse nr 1206/2001 artikli 18 lõige 1 sätestab, et tõendite kogumiseks esitatud taotluse rahuldamine ei too kaasa maksude või kulude tasumise nõuet. Seetõttu on oluline teada, kas tunnistajatele mõeldud hüvitisi võib käsitleda maksude või kulude-na selle sätte mõttes.

- 57 Taotluse saanud kohus märgib, et Iiri õiguse kohaselt on tunnistajad kohustatud ilmuma kohtusse ütluste andmiseks vaid siis, kui eelnevalt on neile hüvitatud kulud, mille tasumise kohustus lasub tunnistaja kaasanud menetlusosalisel, mitte kohtul. Seega ei ole taotluse saanud kohtu arvates tegu kohtukuludega. See mehhanism vastab Iiri tsiviilkohtumenetluse võistlevale olemusele.
- 58 Sellega seoses tuleb siiski täpsustada, et kulude mõiste tuleb liidu õiguses määratleda autonoomselt ning see ei saa sõltuda selle kvalifitseerimisest asjaomase siseriikliku õiguse alusel. Kui kulude küsimus sõltuks siseriiklikust kulude mõistest, oleks see vastuolus määruse nr 1206/2001 mõtte ja eesmärgiga rahuldada tõendite kogumise taotlus kiiresti ja lihtsalt.
- 59 Mis puudutab nimetatud määruse artikli 18 lõikes 1 kasutatud mõisteid, siis tuleb „maksude” all mõista kohtu tegevuseks nõutavaid summasid, samas kui „kulude” all tuleb mõista kohtu poolt menetluse raames kolmandatele isikutele, eelkõige ekspertidele või tunnistajatele makstavaid summasid.
- 60 Nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 54 märkis, toetab sellist tõlgendust ka süstemaatiline põhjendus. Kui määruse nr 1206/2001 artikli 18 lõige 1 puudutaks tõepoolest vaid institutsionaalseid kulusid, ei oleks ekspertidega seotud kulude osas vaja sätestada nimetatud artikli 18 lõikes 2 erandit keelust, mis on sätestatud selle artikli lõikes 1. Kuivõrd ekspertidega seotud kulusid ei saa pidada institutsionaalseteks kuludeks, jäävad need nimetatud keelu alt välja.

- 61 Sellest tulenevalt kuuluvad määruse nr 1206/2001 artikli 18 lõike 1 tähenduses mak-
sude või kulude mõiste alla ka hüvitised, mis makstakse taotluse saanud kohtu poolt
üle kuulatud tunnistajale.
- 62 Mis puudutab nende kulude tasumise kohustust, siis tuleb meenutada, et määruse
nr 1206/2001 põhjenduste 2, 7, 8, 10 ja 11 kohaselt on määruse eesmärk koguda tõen-
deid piiriüleses kontekstis lihtsalt, kiiresti ja tõhusalt. Ühe liikmesriigi kohtu poolt
tõendite kogumine teises liikmesriigis ei peaks siseriiklikku menetlust pikendama.
Seetõttu on määrus nr 1206/2001 kehtestanud korra, mida rakendatakse kõikides
liikmesriikides – välja arvatud Taani Kuningriigis – kõrvaldamaks selles valdkonnas
esile kerkida võivaid takistusi.
- 63 Seega võib taotleval kohtul olla kohustus tasuda kulud vaid siis, kui kohaldamisele
kuulub üks määruse nr 1206/2001 artikli 18 lõikes 2 sätestatud eranditest.
- 64 See säte näeb ette ekspertidele ja tõlkidele makstavate tasude, samuti määruse
nr 1206/2001 artikli 10 lõigete 3 ja 4 kohaldamisel tekkivate kulude hüvitamise. Selle
määruse artikli 10 lõige 3 puudutab olukorda, kus taotleval kohus nõuab taotluse ra-
huldamist vastavalt erimenetlusele ja määruse artikli 10 lõige 4 sätestab võimaluse
kasutada tõendite kogumisel kaasaegset sidetehnoloogiat. Tunnistajatele makstavaid
hüvitisi aga mainitud ei ole.
- 65 Lisaks, nagu komisjon ja ka kohtujurist oma ettepaneku punktides 60 ja 61 on mär-
kinud, toetavad ka määrust ettevalmistavad materjalid seisukohta, et tunnistajatele
makstavate hüvitiste tasumise kohustus puudub. Vastavalt selle määruse põhjendu-
sele 6 ja artikli 21 lõikele 1 asendab nimetatud määrus Haagi konventsiooni. Järelikult

võib nimetatud määruse tõlgendamisel kasutada Haagi konventsiooni asjakohaseid sätteid.

⁶⁶ Määruse nr 1206/2001 artikli 18 sisu vastab Haagi konventsiooni artikli 14 sisule, mille lõige 2 näeb ette, et taotluse saanud riigil on õigus nõuda taotlevalt riigilt ekspertidele ja tõlkidele makstavate hüvitiste ja taotleva riigi nõutud erimenetluse kohaldamisest tulenevate kulude tasumist vastavalt konventsiooni artikli 9 teisele lõigule.

⁶⁷ Sellega seoses tuleb meenutada, et Haagi konventsiooniga muudeti 1. märtsi 1954. aasta Haagi konventsiooni tsiviilkohtumenetluse kohta artikli 16 sõnastust; viimases oli sõnaselgelt ette nähtud, et tunnistajatele makstavad hüvitised tuleb põhimõtteliselt tasuda. Haagi konventsiooni seletuskirjast ilmneb, et kulude hüvitamise juhtusid on 1. märtsi 1954. aasta konventsiooniga võrreldes teadlikult vähendatud. Seetõttu jäeti tunnistajatega seotud kulude hüvitamine teadlikult välja, pidades silmas ka seda, et need summad on üldjuhul väikesed.

⁶⁸ Asjaolu, et määrus nr 1206/2001 on üle võtnud Haagi konventsiooni artikli 14 sõnastuse, räägib selle poolt, et tunnistajatele makstud hüvitised ei peaks põhimõtteliselt hüvitamisele kuuluma. Seega ei tule tunnistajatele makstud hüvitisi määruse nr 1206/2001 artikli 18 lõike 1 kohaselt tasuda.

- 69 Neil asjaoludel tuleb eelotsuse küsimusele vastata, et määruse nr 1206/2001 artiklit 14 ja artiklit 18 tuleb tõlgendada nii, et taotlej kohus ei ole kohustatud tasuma taotluse esitanud kohtule ettemaksu tunnistajale makstava hüvitise katteks ega tasuma üle kuulatud tunnistajale hüvitisena makstud summat tagantjärele.

Kohtukulud

- 70 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule märkuste esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (esimene koda) otsustab:

Nõukogu 28. mai 2001. aasta määruse (EÜ) nr 1206/2001 liikmesriikide kohtute vahelise koostöö kohta tõendite kogumisel tsiviil- ja kaubandusajades artiklit 14 ja artiklit 18 tuleb tõlgendada nii, et taotlej kohus ei ole kohustatud tasuma taotluse esitanud kohtule ettemaksu tunnistajale makstava hüvitise katteks ega tasuma üle kuulatud tunnistajale hüvitisena makstud summat tagantjärele.

Allkirjad